

บันทึกคร่าว ๆ*

- “จิตวิญญาณ” เป็นคำที่สื่อความรู้สึกได้ดี แต่มีความหมายไม่ถูกต้อง (เช่น ในด้านต้นศัพท์) จึงเป็นคำที่เพียงใช้กันไปพลางขณะยังหาคำที่ดีแท้ไม่ได้
- ไม่ควรหยุดแค่คำที่ถูกใจ แต่ควรให้ได้คำที่ถูกต้องด้วย
- เราอาจถือโอกาสมองว่า ท่านผู้ใช้ไปพลางก่อน ไม่มีเวลาจะยุ่งกับเรื่องถ้อยคำ และได้ฝากความหวังไว้กับพวกเราที่จะช่วยหาคำที่สื่อได้ดีและถูกต้องลงตัว
- สังคมของเรามีปัญหาสะสมมามากอยู่แล้วในเรื่องถ้อยคำที่มีความหมายเพี้ยน ๆ ท่านที่จะช่วยสังคมประเทศชาติจึงควรทำงานทั้งสองด้าน คือ
 ๑. แก้ปัญหาเก่าที่ค้างคา
 ๒. สร้างคำใหม่ที่ไม่ก่อปัญหาข้างเคียง(คำว่า “วิญญาณ” เป็นตัวอย่างของคำที่เราใช้กันเพี้ยนความหมายมานาน ทำให้เกิดความสับสนและเพิ่มความยากในทางวิชาการ โดยเฉพาะในการศึกษารวม น่าจะเป็นเครื่องเตือนใจให้เราร่วมกันก้าวไปในทางแห่งความได้ผล อย่างถูกต้องรอบด้านและชัดเจนที่สุด)

พระธรรมปิฎก

๖ มีนาคม ๒๕๕๗

*ราชบัณฑิตยสถานได้ส่งวารสารราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๗ ไปถวายพระธรรมปิฎก ปยุตฺโต เนื่องจากหน้า ๒๔๓ - ๒๔๕ เรื่อง จิตวิญญาณ ได้อ้างถึงบทความของพระคุณท่าน และพระคุณท่านได้ส่ง “บันทึกคร่าว ๆ” มาเพื่อช่วยให้บทความดังกล่าวมีความกระจ่างมากขึ้น

คำ “จิตวิญญาณ” กับราชบัณฑิตยสถาน

เรียน บรรณาธิการวารสารราชบัณฑิตยสถาน

หนังสือ “คำว่าจิตวิญญาณในร่าง พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ มีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทยอย่างไร” เรียบเรียงโดยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) และคณะ (ดำเนินการพิมพ์โดยเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย วัดมัชฌันติการาม พิมพ์ครั้งที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๖ ที่บริษัทพิมพ์สวย จำกัด) นั้น คณะผู้เรียบเรียงให้เหตุผลสำคัญต่อต้านการใช้คำ “จิตวิญญาณ” ในภาษาไทย ๒ ประการ : (๑) มีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และ (๒) ยังไม่เป็นที่รับรองของราชบัณฑิตยสถาน ไม่ใช่ภาษาที่เป็นทางการ

สำหรับเหตุผลข้อที่ ๑ นั้น คงมีผู้เห็นด้วยในวงแคบ เพราะปัจจุบันมีการใช้กันทั้งบ้านทั้งเมืองโดยคนส่วนใหญ่ที่เป็นพุทธศาสนิกชน โดยที่ไม่มีใครคิดลบหลู่พระพุทธศาสนา เพราะถ้าคิดก็คงไม่ใช้กัน เหตุผลข้อที่ ๒ นั้น ผมเห็นด้วยกับพระคุณเจ้าพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่กล่าวว่า “เท่าที่อาตมาพอจะทราบหรือระลึกได้ คำว่า จิตวิญญาณนี้เป็นคำที่ปรุงหรือจัดสรรหรือประกอบขึ้นใหม่ ไม่นานนัก ด้วยความพยายาม ที่จะสื่อความหมายที่ลึกซึ้งอย่างหนึ่ง ซึ่งรู้สึกกันว่าไม่มีคำใดที่เราใช้กันอยู่ในภาษาไทยเวลานี้ที่จะสื่อได้โดยเฉพาะเมื่อจะแปลคำฝรั่งว่า spiritual และ spirituality (หน้า ๑๔) คำว่าจิตวิญญาณ ที่ประกอบขึ้นนี้ โดยทั่วไปนับว่าช่วยสื่อความหมายที่ต้องการได้ดีพอสมควรทีเดียวอย่างน้อยก็ทำให้เกิดความรู้สึกว่าหนักแน่นลึกซึ้งมากขึ้น ในขณะที่เรารู้สึกว่ายังหาคำที่ตรงแท้ไม่ได้” (หน้า ๑๕) พระคุณเจ้าได้ชี้แนะทางแก้ไขให้ว่า “๔. ต้องมีสถาบันหรือองค์กรที่ยอมรับเป็นทางการ เช่น ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมายให้ ซึ่งขณะนี้ก็ยังไม่ได้มีการบัญญัติความหมายเป็นทางการอย่างที่ว่านั้น ๕. ในการบัญญัติความหมายเช่นนั้นวิธีหนึ่งที่น่าทำได้คือกำหนดให้ จิตวิญญาณ เป็นคำแปลภาษาไทยของคำภาษาอังกฤษว่า spiritual และ spirituality” (หน้า ๒๕)

ผมเพิ่งได้อ่านบทวิจารณ์หนังสือเล่มที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ เรียบเรียงโดยศาสตราจารย์ นายแพทย์นิพนธ์ พวงวรินทร์ (บรรณาธิการวารสารราชบัณฑิตยสถาน) และราชบัณฑิต ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สมชัย บวรกิตติลงพิมพ์อยู่ในวารสารราชบัณฑิตยสถาน ฉบับเดือนมกราคม - มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ หน้า ๒๔๓-๒๔๕ สนับสนุนการใช้คำ “จิตวิญญาณ” เป็นคำไทย พร้อมกับให้คำนิยามไว้ด้วย บทความอย่างนี้จะมิชวนให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจว่าราชบัณฑิตยสถานยอมรับคำ “จิตวิญญาณ” เป็นคำภาษาไทยแล้วหรือ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สาโรจน์ วรรณพฤษ

กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทย์

ตอบ ศาสตราจารย์ นายแพทย์สาโรจน์ วรรณพฤษ

ขณะนี้คงจะยังไม่สามารถสรุปได้ว่าราชบัณฑิตยสถานได้ยอมรับคำ “จิตวิญญาณ” เป็นศัพท์บัญญัติภาษาไทยในความหมายของ spiritual และ spirituality อย่างเป็นทางการ แต่ก็พอทราบได้ว่า คำ “จิตวิญญาณ” ได้รับการยอมรับจากสมาชิกราชบัณฑิตยสถานบางท่าน และยังไม่ปรากฏการโต้แย้งจากราชบัณฑิตและภาคีสมาชิกท่านอื่นอย่างเป็นทางการ

บรรณาธิการ